

prof. zw. dr hab. Wojciech Jakimowicz

Kraków, dnia 4 lutego 2026 r.

Zakład Teorii i Filozofii Prawa Administracyjnego

Uniwersytetu Jagiellońskiego

**Recenzja dorobku naukowego
w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego
doktorowi Janowi Olszanowskiemu**

I. Niniejszą recenzję przedstawiam w wykonaniu uchwały nr 2/2025/2026 Rady Naukowej Dyscypliny Nauki Prawne Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu z dnia 25 listopada 2025 r., na mocy której powierzono mi funkcję recenzenta w postępowaniu wszczętym na wniosek z dnia 29 sierpnia 2025 r. w sprawie nadania Panu doktorowi Janowi Olszanowskiemu stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki prawne

Zgodnie z art. 219 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (tekst jedn.: Dz.U. z 2024 r. poz. 1571 ze zm., dalej: „ustawa – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce”), stopień doktora habilitowanego nadaje się osobie, która: 1) posiada stopień doktora; 2) posiada w dorobku osiągnięcia naukowe albo artystyczne, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, w tym co najmniej: a) 1 monografię naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a, lub b) 1 cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych opublikowanych w czasopismach naukowych lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych, które w roku opublikowania artykułu w ostatecznej formie były ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. b, lub c) 1 zrealizowane oryginalne osiągnięcie projektowe, konstrukcyjne, technologiczne lub artystyczne (przy czym powyższe osiągnięcie, w myśl art. 219 ust. 2 przywołanej ustawy, może stanowić część pracy zbiorowej, jeżeli opracowanie wydzielonego zagadnienia jest indywidualnym wkładem osoby ubiegającej

się o stopień doktora habilitowanego); 3) wykazuje się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

W art. 221 ust. 8 ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce stanowi, że „Recenzenci, (...) oceniają, czy osiągnięcia naukowe osoby ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego odpowiadają wymaganiom określonym w art. 219 ust. 1 pkt 2, i przygotowują recenzje”. Oznacza to, że rolą recenzenta nie jest ocena przesłanki określonej w art. 219 ust. 1 pkt 3 cyt. ustawy. Recenzent będący jednocześnie członkiem komisji habilitacyjnej obowiązany jest jednak w głosowaniu nad opinią w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego wziąć pod uwagę wszystkie przesłanki ustawowe nadania stopnia doktora habilitowanego.

Kierując się wskazanymi powyżej wymogami prawnymi przedstawiam kolejno: 1) ocenę osiągnięcia naukowego, stanowiącego wkład Habilitanta w rozwój dyscypliny naukowej; 2) ocenę stopnia jego aktywności naukowej oraz 3) konkluzje będące wypadkową wyżej wymienionych ocen.

II. Przedstawionym przez doktora Jana Olszanowskiego osiągnięciem naukowym, którego wkład w rozwój dyscypliny nauki prawne jest przedmiotem niniejszej oceny jest monografia pt.: „*Nadzór administracyjny nad sądami i sędziami*”, Warszawa 2025, ss. 285, wydana przez Wydawnictwo C.H. Beck, które to wydawnictwo zostało ujęte w wykazie wydawnictw publikujących recenzowane monografie naukowe, zawartym w komunikacie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 29 września 2020 r. pod pozycją 575. Oznacza to, że warunek miejsca publikacji, o którym mowa w art. 219 ust. 1 pkt 2 lit. a ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, został spełniony.

Na łączną ocenę wskazanej monografii składają się oceny cząstkowe, dotyczące: 1) tytułu i przedmiotu pracy; 2) celów, tez i metod badawczych, 3) struktury i objętości rozprawy, 4) treści, 5) strony formalno-redakcyjnej oraz 6) wykorzystanego w pracy materiału źródłowego.

Tytuł monografii odpowiada jej przedmiotowi, którym jest problematyka nadzoru nad sądami i sędziami. Autor dokonuje szczegółowej analizy wszystkich elementów podjętej przez siebie problematyki i wskazanych w tytule pracy koncentrując rozważania wokół wyjaśnionej specyfiki nadzoru nad sądami i sędziami. Konsekwentnie wskazywane są obszary zagadnienia *nadzoru in genere*, które nie są przedmiotem badania Autora jako pozostające poza specyfiką

nadzoru nad sądami i sędziami. Poza zakresem rozważań pozostawiono także zagadnienia stricte procesowe (s. 7). Autor wyjaśnia motywy i powody, które decydują o dokonywanych wyborach, przekonująco wykazując, że nie są one istotne z punktu widzenia przedmiotu monografii, którą nie jest nadzór administracyjny w klasycznym ujęciu, lecz autonomiczna kategoria „nadzoru administracyjnego nad sądami i sędziami”.

Doniosłość przedmiotu badań, które wyznaczyły przedmiot ocenianej monografii, jak i sposób jego naukowego opracowania (o czym będzie mowa w dalszej części recenzji) dają podstawy do stwierdzenia, że monografia ta jest osiągnięciem naukowym stanowiącym znaczny wkład w rozwój dyscypliny, o którym mowa w art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Biorąc pod uwagę, że idea prawa administracyjnego w standardach demokratycznego państwa prawnego jest ideą prawa „dla administrowanych”, w którym zarówno publiczne prawo podmiotowe do sądu niezależnego, niezawisłego i bezstronnego, jak i zasada prawa do takiego właśnie sądu, są standardami absolutnie podstawowymi, korespondującymi z jednym z najistotniejszych celów prawa administracyjnego wyrażającym się w kształtowaniu prawnej sytuacji jednostki jako podmiotu administrowanego, należy stwierdzić, że prowadzenie badań w tym zakresie jest nie tylko stale potrzebne, a nawet konieczne, lecz przede wszystkim daje realne szanse na to, by wyniki tych badań przyczyniły się do znacznego rozwoju dyscypliny, jaką są nauki prawne. Prawo do sądu rozpatrywane przez pryzmat problematyki nadzoru administracyjnego nad sądami i sędziami wiąże się bowiem z kształtowaniem sytuacji prawnej jednostki zarówno w „prywatnej”, jak i „publicznej” przestrzeni prawa. O ustawowym „znacznym wkładzie” w rozwój dyscypliny ocenianej monografii świadczy również powiązanie ujęcia teoretycznego problematyki nadzoru w naukach prawnych oraz zagadnień nadzoru administracyjnego i stosunku nadzoru w prawie administracyjnym z analizą dogmatycznoprawną w sposób wykazujący „z dwóch stron” autonomiczność nadzoru administracyjnego nad sądami i sędziami, którego treść jest determinowana aksjologią demokratycznego państwa prawnego, w tym fundamentalnymi zasadami podziału władzy i prawa do sądu, jak i publicznego prawa podmiotowego do sądu. Elementy nowości przejawiają się przy tym nie tyle w określonej wyżej propozycji ujęcia przedmiotu badań, co we wzbogacaniu analizy o powiązywanie istotnych kwestii materialnoprawnych z kwestiami natury ustrojowej i organizacyjnej, a także czysto faktycznej, zwłaszcza z uwzględnieniem konieczności efektywności realizowania zadań władzy sądowniczej i powszechnego problemu przewlekłości

postępowań sądowych jako bariery w dostępie do sądu. Autor trafnie wskazuje, że tematyka nadzoru administracyjnego nad sądami i sędziami dotyka wprawdzie zagadnień poruszanych już w nauce prawa administracyjnego i konstytucyjnego, jednakże z naukowego punktu widzenia brakuje analiz z perspektywy wypełnienia treścią samego stosunku nadzorczego, czego dokonuje „jedynie” prawodawca (s. 11). Recenzowana monografia wypełnia tę lukę w rozważaniach teoretycznych.

Cele, hipotezy i metody badawcze zostały wyraźnie przedstawione przez Habilitanta w części monografii zatytułowanej: „Wprowadzenie”.

Z uwag tam zawartych wynika, że celem monografii jest ocena ram teoretycznoprawnych i dopuszczalności istnienia nadzoru nad sądami i sędziami po to, by ustalić, czy nadzór ten w aktualnym kształcie w ogóle jest dopuszczalny (przede wszystkim z perspektywy ustrojowej), celowy z uwagi na funkcję, jaką ma spełniać oraz ukształtowany w sposób najbardziej optymalny. Cel ten ma służyć jako punkt wyjścia dla stworzenia katalogu rekomendacji w zakresie kształtu administracji sądowej i systemu nadzoru nad działalnością sądów (s. 3). Realizacja tak określonego celu badawczego powiązana została przez Habilitanta z wieloma określonymi zadaniami w zakresie analizy i oceny rozwiązań w prawie stanowionym mającymi doprowadzić do udzielenia odpowiedzi na pytanie, czy w ogóle istnienie nadzoru administracyjnego nad sądami i sędziami w obecnym kształcie jest niezbędne do funkcjonowania sądów, a jeśli tak, to czy obecny jego kształt jest adekwatny do celów stawianych współczesnemu sądownictwu, a zwłaszcza czy nie byłyby wystarczające nadzór i kontrola sprawowane w postępowaniach sądowych (s. 4).

Lektura monografii prowadzi do wniosku, że cele pracy zostały zrealizowane.

We „Wprowadzeniu” przedstawione zostały również hipotezy badawcze. Zgodnie z pierwszą z nich definicja terminu „nadzór” w odniesieniu do sędziów i sądów odbiegać będzie od rozumienia tego terminu w materialnym prawie administracyjnym. W rozdziale pierwszym rozprawy Autor trafnie stwierdza, że „pojęcie nadzoru w sądownictwie ma charakter autonomiczny, ograniczony poprzez specyfikę funkcji trzeciej władzy” (s. 27). Druga hipoteza badawcza obejmuje twierdzenie, że nie ma bezpośrednich przeciwwskazań natury konstytucyjnej, aby podmiot sprawujący nadzór o charakterze administracyjnym był tworzony w ramach judykatury lub poza nią (s. 8-9). Według trzeciej hipotezy badawczej, w ramach podejmowanych przez sądy czynności możliwe jest odróżnienie czynności realizowanych w

ramach wykonywania władzy sądowniczej (czyli sądenia), które z zasady nie powinny podlegać nadzorowi administracyjnemu od innych czynności, które mają charakter administracyjny (s. 10). Hipotezy te nawiązujące do istoty podziału władzy i założenia niezależności sądów, które jednak nie uzasadniają braku jakiejkolwiek kontroli i wykluczenia możliwości odpowiedzialności za podejmowane czynności, zostały pozytywnie zweryfikowane w pracy stanowiąc podstawę uargumentowanych tez omawianej monografii. Przedstawiona przez Autora argumentacja w istocie wykazuje autonomiczność pojęcia „nadzoru administracyjnego nad sądami i sędziami” oraz dopuszczalność – z tej perspektywy - nadzoru administracyjnego nad sądownictwem sprawowanego przez organ władzy wykonawczej. W toku wywodu – na tle analizy konkretnych unormowań – Habilitant rozwija tezę, że nadzór administracyjny powinien służyć zwiększaniu niezależności sądów i niezawisłości sędziów, a nie ich ograniczaniu (s. 211).

Cele, hipotezy badawcze i tezy pracy nie budzą zastrzeżeń.

Trafny jest również dobór metod badawczych, a ich właściwe wykorzystanie zasługuje na pozytywną ocenę. Główną metodą badawczą jest metoda dogmatyczna, co koresponduje z celami pracy i jej przedmiotem. Metoda teoretycznoprawna została wykorzystana w analizie pojęcia nadzoru w naukach prawnych. Z kolei z metody historycznoprawnej korzystano w omawianiu uwarunkowań istnienia stosunku nadzoru nad sądami i sędziami. Autor zrezygnował z szerokiego korzystania z metody prawnoporównawczej. Uważam, że w świetle celów pracy i podjętej w niej próby (udanej) teoretycznego ustalenia treści stosunku nadzoru administracyjnego nad sądami i sędziami, rezygnacja ta jest uzasadniona, a zwłaszcza nie ma wpływu na moją ocenę monografii. W moim przekonaniu, przedstawiona w rozprawie charakterystyka wybranych modeli nadzoru i zarządzania sądownictwem w Europie, jest wystarczająca.

Nie budzą zastrzeżeń struktura i objętość rozprawy. Zwłaszcza struktura pracy, ujęcie i usytuowanie podstawowych problemów, zagadnień i kwestii odnoszących się do prowadzonych badań ma istotne znaczenie dla ogólnej oceny rozprawy naukowej. Recenzowana monografia cechuje się przejrzystą i logiczną strukturą. Składa się z pięciu rozdziałów, podzielonych następnie na podrzędne – pomocnicze jednostki redakcyjne (paragrafy), poprzedzonych „Wprowadzeniem” i zwięzłych „Podsumowaniem”. Ponadto praca została opatrzona rozbudowanymi wykazami literatury, źródeł prawa i orzecznictwa. Wymienione elementy struktury, świadczą o klasycznym, „sprawdzonym” podejściu do konstrukcji rozprawy, które zasługuje na pełną aprobatę. Struktura pracy pozwoliła bowiem na przeprowadzenie analizy w

sposób metodyczny – od podstaw teoretycznych, przez wykładnię przepisów i konstrukcji systemowej, aż po dokonanie kompleksowej oceny instytucji będącej przedmiotem badań i poczynienie wniosków *de lege lata* i *de lege ferenda*. Podkreślenia wymaga także przejrzysta struktura poszczególnych rozdziałów. Wprowadzenie wielostopniowych wewnętrznych podziałów było uzasadnione, zważywszy na wielowątkowe rozważania prezentowane w pracy.

Nie jestem zwolennikiem dokonywania oceny pracy z perspektywy jej objętości jako „samoistnej” cechy. Na objętość pracy składa się bowiem wiele czynników, a tendencja do uniformizacji rozpraw naukowych budzi mój stanowczy sprzeciw. Recenzowana monografia liczy 281 stron i zważywszy na jej treść, sposób argumentowania omawianych zagadnień, indywidualny styl Autora oraz przejrzysty i komunikatywny język, którym rozprawa została napisana, zasługuje na pozytywną ocenę i z tego punktu widzenia.

Najistotniejszym elementem całościowej oceny monografii jest ocena jej treści.

Jak wspomniano wyżej, recenzowana rozprawa składa się z pięciu rozdziałów, „Wprowadzenia” i „Podsumowania”, tworzących razem przejrzystą i logiczną strukturę. „Wprowadzenie”, które zostało przedstawione w części recenzji dotyczącej celów, tez i metod badawczych, należy uznać za kompletne. Zarysowano w nim aspekty zagadnienia niezbędne czytelnikowi do świadomej analizy rozważań przedstawionych w pracy.

Pierwszy rozdział pracy poświęcono analizie pojęcia nadzoru w naukach prawnych. Po zagadnieniach wstępnych i rzetelnej charakterystyce ustaleń nauki co do nadzoru jako pojęcia o charakterze prawnym, zasygnalizowano relacje pojęcia nadzoru do pojęć o zbliżonym znaczeniu. Autor akceptuje przyjętą w nauce charakterystykę nadzoru jako stosunku prawnego o specyficznych cechach (s. 22). Trafne jest spostrzeżenie Habilitanta, że odrębność i niezależność władzy sądowniczej od innych władz ma chronić przed rządami autorytarnymi, a w szczególności wyłączona jest możliwość wywierania przez jakiekolwiek czynniki zewnętrzne wpływu na sposób załatwienia sprawy podlegającej rozpoznaniu, które prowadzi do konkluzji, że sprawowanie władzy sądowniczej (wymierzanie sprawiedliwości) nie może podlegać nadzorowi ze strony innych władz, co jest konsekwencją odrębności i niezależności władzy sądowniczej i ustrojowego podziału władzy publicznej (s. 27). W rozdziale tym Autor wyraźnie odróżnia nadzór judykacyjny o charakterze procesowym obejmujący kontrolę czynności sądowych sprawowaną w ramach prowadzonych postępowań sądowych przez sądy wyższej instancji od wieloaspektowego nadzoru administracyjnego, który sprawowany jest nad inną aniżeli

sprawowanie wymiaru sprawiedliwości działalnością sądów, tj. działalnością administracyjną, bezpośrednio przez organy administracji sądowej, a jego celem jest zapewnienie sprawnego funkcjonowania sądów w znaczeniu instytucjonalnym, zwłaszcza z perspektywy technicznej, organizacyjnej i finansowej z wyraźnym zastrzeżeniem niedopuszczalności wkraczania w domenę niezawisłości sędziowskiej i ramy „władzy sądenia”. Podzielam ten pogląd, jak i stanowisko, że społeczna ocena sądów, kształtowana przede wszystkim przez bezpośrednie doświadczenia z instytucjami sądowymi oraz media, nie może być rozumiana jako swoisty jakikolwiek nadzór (s. 35). W doktrynie podkreśla się, że administrowanie rozumiane jako przedmiotowy aspekt administracji publicznej może mieć miejsce nie tylko w przestrzeni „zarezerwowanej” dla władzy wykonawczej. Stąd zasadna jest zaprezentowana przez Habilitanta krytyka stanowiska, zgodnie z którym w przypadku nadzoru nad działalnością sądów nie można mówić o nadzorze administracyjnym jako działaniu z zakresu administracji publicznej. Wykazywana przez Habilitanta „autonomiczność” nadzoru nad sądami i sędziami nie wyklucza administracyjnego charakteru tego nadzoru, który mając inne „wypełnienie treściowe” niż klasyczna teoretyczna konstrukcja prawa administracyjnego, dotyczy jednak administrowania i zarządzania jednostkami funkcjonującymi w ramach struktury sądownictwa oraz oceny administracyjnej sprawności czynności w jednostkach tych podejmowanych (s. 36).

Rozdział drugi rozprawy poświęcono analizie stosunku nadzoru administracyjnego w sądownictwie. Dokonano jej na tle historycznych uwarunkowań istnienia stosunku nadzoru administracyjnego nad sądami i sędziami oraz po charakterystyce wybranych modeli nadzoru i zarządzania sądownictwem w Europie. Habilitant nie ogranicza się przy tym do opisu wybranych modeli nadzoru, lecz na samym początku rozważań wyjmuje „przed nawias” kwestie istotne dla przedmiotu pracy z uwypukleniem wyróżnianych w literaturze międzynarodowej możliwych do wdrożenia poziomów nadzoru nad sądownictwem oraz konieczności, a nawet wzmocnienia niezależności sądów (art. 58-59). Należy pozytywnie ocenić ten sposób prezentacji zagadnienia nie tylko dlatego, że w istocie wypełnia wymogi metody prawnoporównawczej, lecz także dlatego, że przy zasadnym wyborze przez Autora do porównania poszczególnych systemów sądowych, w których modele administracji sądowej różnią się od siebie, ale obowiązują w nich zasady podziału władzy i niezależności sądów, pozwala czytelnikowi na wyrobienie sobie poglądu na podstawowe kierunkowe tendencje nadzoru nad sądami i sędziami w Europie. Rozważania prawnoporównawcze kończą ogólne wnioski, zgodnie z którymi możliwe do

wyróżnienia są trzy modele zarządzania, administrowania i nadzoru nad sądami, skorelowane m.in. z uwarunkowaniami historycznymi i politycznymi, i cechujące się zarówno zaletami, jak i wadami diagnozowanymi przez Autora (s. 72-74). Na tle powyższych rozważań Habilitant szczegółowo analizuje elementy stosunku nadzoru administracyjnego w polskim porządku prawnym. Analiza podmiotów tego rodzaju stosunków prawnych, tj. podmiotów nadzorujących (Ministra Sprawiedliwości, Prezesa NSA, Pierwszego Prezesa SN, prezesów sądów, sędziów wizytatorów, Krajowej Rady Sądownictwa) i podmiotów nadzorowanych (sądów, a tym samym i sędziów, w przypadku, w którym podejmują oni inne czynności niż te z zakresu sprawowania wymiaru sprawiedliwości), prowadzi Autora do przekonującego wniosku, że określenie podmiotu podlegającego działaniom nadzorczym jest zróżnicowane, przede wszystkim w zależności od stosowanego środka nadzoru (s. 119).

W drugim rozdziale pracy Habilitant podejmuje ponadto próbę odpowiedzi na pytanie, w czym konkretnie przejawia się działalność administracyjna sądów, ogólnie rozumiana jako czynności, które nie są czynnościami związanymi z orzekaniem, chociaż o charakterze służebnym w stosunku do podstawowej roli sądów, tj. sądenia (s. 127). W poszukiwaniu odpowiedzi na to pytanie Autor wyróżnia niebudzący istotnych wątpliwości nadzór administracyjny nad czynnościami zmierzającymi do zapewnienia odpowiednich warunków techniczno-organizacyjnych oraz majątkowych funkcjonowania sądów obok kategorii trudniejszej do scharakteryzowania, tj. nadzoru administracyjnego nad czynnościami związanymi z tokiem wewnętrznego urzędowania sądu. W ramach tej drugiej kategorii Habilitant wskazuje na rozmaite poglądy doktryny, zarówno te, według których działalności orzeczniczej sądów od ich działalności administracyjnej nie da się oddzielić i które w istocie sprowadzają się do twierdzenia, że obie te sfery działalności sądów stanowią wymiar sprawiedliwości (s. 133), jak i te, w których wskazuje się na konieczność wyodrębniania czynności orzeczniczych i pozaorzeczniczych (mogących być przedmiotem nadzoru administracyjnego), czynności przygotowawczych i decyzyjnych (wyłączonych spod nadzoru administracyjnego), czynności administracyjnych, proceduralnych i materialnych, gdzie tylko czynności materialne byłyby wyłączone spod nadzoru administracyjnego. Odnosząc się do tych poglądów i dokonując analizy obowiązującego w Polsce porządku prawnego, Autor dochodzi do słusznego wniosku, że działalnością administracyjną (i podlegającą nadzorowi) jest działalność, która ma polegać na zapewnieniu odpowiednich warunków techniczno-organizacyjnych funkcjonowania sądu i

wykonywania zadań w zakresie sprawowania wymiaru sprawiedliwości i udzielania ochrony prawnej, a inne przejawy aktywności sądu (tj. osób w ujęciu procesowym tworzących sąd) są czynnościami procesowymi, które powinny być wyłączone spod nadzoru administracyjnego (s. 143). W moim przekonaniu Habilitant trafnie wiąże problematykę nadzoru administracyjnego nad sądami z celem, jakim jest zagwarantowanie stronie prawa do sądu, przyjmując, że osiągnięcie tego celu jest istotą tego rodzaju nadzoru administracyjnego – „O ile więc czynność nadzorcza zmierza do osiągnięcia tego celu, a jednocześnie nie wkracza w domenę związaną ze sprawowaniem wymiaru sprawiedliwości, o tyle należy uznać ją za dopuszczalną” (s. 143), a w konsekwencji wskazując na granice przedmiotowe nadzoru administracyjnego nad sądami. Nadzór ten jest zatem po pierwsze niedopuszczalny, gdyby miało dojść do choćby potencjalnego wpływu na sferę sprawowania wymiaru sprawiedliwości. Po drugie, czynności nadzorcze powinny być podejmowane wyłącznie w przypadku zagrożenia prawa do sądu.

Rozdział trzeci zawiera analizy nadzoru administracyjnego nad sądami i sędziami w perspektywie ustrojowej. Pierwsza część rozdziału obejmuje rozważania o związku problematyki tego nadzoru z zasadami podziału władzy i zasadą niezależności sądów i niezawisłości sędziów. Pozytywnie oceniając zarówno sposób prowadzenia rozważań (analiza i ocena orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego, Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oraz aktów prawa międzynarodowego) oraz poglądów doktryny prezentowanych na tle tego orzecznictwa), jak i ich konkluzje potwierdzające tezę, że właśnie obowiązywanie tych zasad w systemie prawnym jest jedną z podstawowych przyczyn niepozwalających na rozumienie istoty nadzoru administracyjnego w sądownictwie w sposób zbieżny z definiowaniem nadzoru w prawie administracyjnym materialnym, szczególnie chciałbym wyeksponować znaczenie drugiej części rozdziału trzeciego, w której Autor przedstawia aksjologiczne uzasadnienie dla istnienia nadzoru administracyjnego w strukturach organów władzy sądowniczej. Nie często bowiem w doktrynie prawa kwestie ustrojowe związane są analizą aksjologiczną. Habilitant wskazuje tutaj na wartości związane z ujmowanym na tle konstytucyjnej zasady demokratycznego państwa prawnego (s. 192) prawem do sądu jako narzędziem ochrony praw człowieka (s. 187) i gwarancją, że prawo jako rezultat sprawowania władzy zwierzchniej przez naród będzie przestrzegane zgodnie z jego treścią (s. 188). Przyjmuje przy tym, że „ochrona praworządności nie powinna się ograniczać do poszanowania prawa, a powinna służyć przede wszystkim wartościom uniwersalnym i stawiać prawa podstawowe w centrum oraz chronić słabszych i dyskryminowanych przed sprawującymi

władzę i uprzywilejowanymi” (s. 189). Z tej perspektywy czynności nadzorcze mogą być podejmowane wielotorowo, np. w zakresie obciążania pracą poszczególnych orzeczników, czy wzmacniania i polepszania warunków wykonywania pracy przez orzeczników i personel pomocniczy, a wszystko to dla zagwarantowania sprawnego działania sądu. Trafnie podkreśla Habilitant, że z aksjologicznego punktu widzenia specyfika nadzoru administracyjnego nad sądami wyraża się w tym, że jego celem nie powinno być działanie o charakterze represyjnym (często właśnie kojarzonym z istotą nadzoru *in genere*), a on sam powinien mieć charakter usługowy (służebny) względem władzy sądowniczej (s. 192) i sprzyjać komunikacji pomiędzy władzami (s. 194). Od razu należy zaznaczyć, że do kwestii aksjologii Habilitant powraca w konkluzjach ostatniego „empirycznego” rozdziału pracy słusznie podkreślając, że „choć regulacje prawne dotyczące nadzoru administracyjnego mogą być ujmowane jako niedoskonałe, to najistotniejszym zagadnieniem jest praktyka stosowania prawa w omawianym zakresie. Stąd też istotne jest aksjologiczne uzasadnienie dla istniejących regulacji, które powinno być wskazówką dla działań podejmowanych przez organy nadzorcze” (s. 274). Uzasadniona jest w moim przekonaniu diagnoza wynikająca z perspektywy aksjologicznej, że nadzór administracyjny nad sądami jest typologicznie bardziej zbliżony do zarządzania sądownictwem i monitorowania podejmowanych w jego ramach działań (s. 195). Doceniając wyeksponowanie wątków aksjologicznych żałuję, że Autor zrezygnował z ich szerszego rozwinięcia.

Rozdział czwarty monografii obejmuje charakterystykę środków nadzoru nad działalnością administracyjną sądów. Autor, po zarysowaniu proponowanych w doktrynie różnego rodzaju podziałów środków nadzorczych mogących być przedmiotem działań w ramach czynności z zakresu nadzoru administracyjnego nad sądami, proponuje własną typizację wyodrębniając środki nadzoru o charakterze ingerencyjnym oraz środki nadzoru o charakterze ogólnym, w tym środki weryfikacyjne (w tym wizytacja i lustracja), środki o charakterze kadrowym i środki nadzoru o charakterze koordynacyjnym, podkreślając, że omówienie poszczególnych środków nadzoru ma charakter sprawozdawczy i ma za zadanie wskazanie potencjalnych kierunków działań organu nadzoru, aby w konsekwencji ustalić, czy przedmiotowy zakres nadzoru administracyjnego będzie przekraczać granicę, za którą sędziowie pozostają niezawisli (s. 205). Owo sprawozdanie zostało rzetelnie przeprowadzone i opatrzone stanowiskiem Autora w kwestii zasadności i treści rozwiązań normatywnych (np. krytyką przyznania prezesowi sądu uprawnienia do udziału w rozprawach jako uprawnienia za zakresu

nadzoru administracyjnego, jako działania prawodawcy sprzecznego z zasadą niewkraczania nadzoru administracyjnego w dziedzinę, w której sędziowie są niezawisli – s. 208, lub krytyką braku możliwości złożenia odwołania od sprzeciwu prezesa sądu w kwestii dodatkowego zatrudnienia sędziego, jako możliwego narzędzia represji – s. 242), wzbogacone o prezentację poglądów doktryny i ich ocenę przez Habilitanta. Autor dokonuje analizy tych środków także z punktu widzenia sposobu ich stosowania oraz stopnia ingerencji w działalność administracyjną oraz ich wpływu na działalność orzeczniczą, wykazując brak jednoznacznych kryteriów ich wykorzystania oraz niespójność rozwiązań legislacyjnych.

W rozdziale piątym monografii Autor przedstawił praktykę stosowania środków nadzoru oraz określił perspektywy w tym zakresie. Wśród trafnych postulatów Habilitanta wskazać można np. na: 1) postulat, aby wątpliwości co do zakresu nadzoru administracyjnego i dopuszczalności stosowania konkretnego środka nadzorczego rozstrzygać w kierunku niedopuszczalności czynności nadzorczej (s. 255), 2) postulat wprowadzenia precyzyjnie określonej procedury podejmowania czynności nadzorczych z wymogiem podejmowania ich w formie pisemnej jako elementu wzmacniającego zasadę zaufania na linii sędzia - organ nadzoru oraz pozwalającego na wypełnianie obowiązków wynikających z zasady legalizmu (s. 256), 3) postulat prawnego umocowania wymogu podejmowania czynności nadzorczych niezwłocznie w sytuacji ujawnienia stanu uzasadniającego ich podjęcie (s. 257), 4) postulat co do zasady następczego charakteru działań nadzorczych, tj. bez ingerencji w tok postępowania sądowego, z wyjątkiem uzasadnionym zagwarantowaniem jednostce prawa do sądu (s. 257), postulat dopuszczalnej odmowy zastosowania się przez podmiot nadzorowany do polecenia nadzorczego w sytuacji uznania, że czynność podmiotu nadzorczego nie jest czynnością z zakresu nadzoru administracyjnego ze wskazaniem na konieczność ponownej oceny zachowania podmiotu nadzorowanego i dopiero w następnej kolejności możliwością wszczęcia postępowania dyscyplinarnego (s. 258). Zdiagnozowanie przyjętego w polskim porządku prawnym modelu nadzoru administracyjnego nad sądami ujęte w tezy, zgodnie z którymi występują istotne wątpliwości co do zgodności obowiązujących regulacji z Konstytucją RP, a sam mechanizm działania nadzoru administracyjnego nad sądami i sędziami jest niedoskonały oraz dostrzeżenie rozbieżności w ocenie tego modelu w doktrynie (krytyczne) i orzecznictwie TK (aprobujące) doprowadziły Habilitanta do wskazania potencjalnych kierunków zmian kształtu nadzoru administracyjnego nad sądami. Jako ustrojowo niewykluczone byłoby, zdaniem Autora,

przyznanie kompetencji nadzorczych podmiotowi niezwiązanemu bezpośrednio z władzą wykonawczą (Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego, który w stosunku do sądów powszechnych sprawowałby rolę podobną jak Prezes Naczelny Sąd Administracyjny w stosunku do sądów administracyjnych) albo rozważenie powierzenia funkcji nadzorczych Krajowej Radzie Sądownictwa albo wreszcie powołanie specjalnego organu, którego zadaniem byłoby administrowanie sądownictwem i nadzór administracyjny nad sądami i sędziami.

Monografię wieńczy podsumowanie nawiązujące do hipotez badawczych i wyników przeprowadzonych badań i zwięźle prezentujące zasadniczą argumentację wykazującą trafność sformułowanych tez.

Strona formalno-redakcyjna recenzowanej rozprawy naukowej zasługuje na podkreślenie i wysoką notę. Habilitant posługuje się profesjonalnym językiem oraz terminologią powszechnie przyjętą w naukach administracyjnoprawnych. Wywód jest konstrukcyjnie przemyślany, czytelny i logiczny, wolny od powtórzeń i pobocznych wątków. Równie wysoko należy ocenić sposób wykorzystania w rozprawie materiału źródłowego. W monografii wykorzystano w sposób prawidłowy i zasadny ponad 450 pozycji literatury, w tym również publikacje zagraniczne. Zważywszy na tematykę pracy jako znaczny należy również ocenić katalog wykorzystanych judykatów. Nawiązano w pracy do 67 orzeczeń, wśród których znajdują się rozstrzygnięcia Trybunału Konstytucyjnego, Sądu Najwyższego, Naczelny Sąd Administracyjny, Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oraz Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Wykorzystanie w pracy dorobku judykatury, świadczy o dobrej orientacji i znajomości orzecznictwa, zarówno krajowego, jak i europejskiego.

W podsumowaniu części dotyczącej wskazanego przez Habilitanta osiągnięcia naukowego należy podkreślić, że recenzowana monografia stanowi merytorycznie rzetelną i formalnie poprawną prezentację wyników przeprowadzonych badań nad problematyką nadzoru administracyjnego nad sądami i sędziami. Pojawiające się na tym tle i dostrzeżone przez Autora problemy badawcze zostały właściwie zdiagnozowane, przedstawione i skomentowane, z uwzględnieniem obowiązującego porządku prawnego, poglądów doktryny i stanowisk prezentowanych w orzecznictwie sądowym.

W świetle przedstawionych powyżej uwag należy stwierdzić, że poddana ocenie monografia wypełnia warunki osiągnięcia naukowego, o którym mowa w art. 219 ust. 1 pkt 2 lit. a ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

III. Aktywność naukowa doktora Jana Olszanowskiego ma charakter wielopłaszczyznowy. Wyraża się przede wszystkim w:

1) publikacjach naukowych

Doktor Jan Olszanowski obecny jest od wielu lat w polskiej literaturze administracyjnoprawnej. Habilitant jest autorem lub współautorem łącznie 72 opracowań o charakterze naukowym, z których 43 ukazało się po uzyskaniu stopnia naukowego doktora. Dorobek ten obejmuje - poza wyżej recenzowaną monografią - 4 monografie (w tym 2 samodzielne i 2 we współautorstwie), z których jedna stanowi uzupełnioną i rozszerzoną wersję rozprawy doktorskiej, 36 artykułów, glos i rozdziałów w pracach zbiorowych, z których 26 ukazało się po uzyskaniu stopnia naukowego doktora, w tym opracowania w publikacji o charakterze systemowym dotyczącego zasad ogólnych postępowania administracyjnego (System Prawa procesowego administracyjnego. Zasady ogólne postępowania administracyjnego, Tom II. Część 2, Warszawa 2018 (red. naukowci W. Piątek, J. P. Tarno)), współautorstwo trzech opracowań o charakterze komentarzowym, w tym komentarza do ustawy Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi oraz dwóch komentarzy do ustawy z dnia 17 czerwca 1966 roku o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, a także podręczników z zakresu postępowania administracyjnego i sądownoadministracyjnego (wydawane w latach 2017 i 2021 przez Wydawnictwo Wolters Kluwer Polska, uczestnictwo w wydaniu Tomu XX Wielkiej Encyklopedii Prawa oraz w publikacji pt. Pisma procesowe z zakresu postępowania egzekucyjnego w administracji z objaśnieniami i wzorami do pobrania.

Dorobek naukowy Habilitanta po uzyskaniu stopnia naukowego doktora jest zatem bogaty.

Dorobek naukowy Habilitanta obejmuje kilka wyodrębnionych obszarów badawczych. Związany jest z problematyką:

- sądowego i administracyjnego postępowania egzekucyjnego; w tym zakresie Habilitant jest autorem wielu opracowań, z których – ze względu na problematykę rzadko podejmowaną w doktrynie – należy wskazać przede wszystkim na dwa opracowania monograficzne, tj. na pionierską monografię „Zbieg egzekucji w sądowym i administracyjnym postępowaniu egzekucyjnym” (Warszawa 2016, Wydawnictwo Wolters Kluwer Polska) oraz monografię „*Egzekucja administracja obowiązków o charakterze niepieniężnym*” (Wrocław 2014), współautorstwo monografii „*Egzekucja świadczeń pieniężnych*” (wraz z P. Ostojkim i W.

Piątkiem), Wrocław 2018), opracowania w dziełach zbiorowych („*Ochrona jednostki a efektywność administracyjnego postępowania egzekucyjnego*” (współautorzy K. Celińska-Grzegorzczak, W. Piątek, A. Skoczylas) [w:] T. Jędrzejewski, M. Masternak, P. Rączka (red.), „*Ochrona praw jednostki w postępowaniu egzekucyjnym w administracji*”, Toruń 2018, *Sposoby działania organów administracji publicznej w celu poszukiwania majątku zobowiązanego*” [w:] T. Jędrzejewski, M. Masternak, P. Rączka (red.) „*Prawne formy działania administracji publicznej w postępowaniu egzekucyjnym w administracji*”, Toruń 2019 oraz „*Zasady ogólne administracyjnego postępowania egzekucyjnego w świetle realizacji obowiązków o charakterze niepieniężnym*” (współautor W. Piątek) [w:] „*Egzekucja administracyjna obowiązków o charakterze niepieniężnym – wybrane zagadnienia*”, Toruń 2024; wszystkie wydane przez Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika). Habilitant jest też autorem trzech artykułów naukowych dotyczących egzekucji administracyjnej, w tym jednego w języku angielskim („*Hipoteka przymusowa jako sposób zabezpieczenia należności finansowych jednostek samorządu terytorialnego w świetle nowelizacji ustawy o księgach wieczystych i hipotece oraz pojawiających się problemów praktycznych*” (współautor W. Piątek), *Studia Lubuskie*, VIII/2012, „*Skarga na orzeczenie referendarza sądowego w sądowym postępowaniu egzekucyjnym*”, *Polski Proces Cywilny*, nr 3/2014 oraz „*Administrative Enforcement Proceedings from the comparative perspective of legal system of Israel and Poland*” [w:] *Law Review*, July-December 2018), a także współautorem czterech opracowań komentarzowych do ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji oraz autorem i współautorem 6 opracowań dotyczących współpracy międzynarodowej państw członkowskich przy odzyskiwaniu wierzytelności publicznoprawnych na czele z monografią „*Współpraca państw członkowskich UE przy odzyskiwaniu wierzytelności podatkowych*” (współautor W. Piątek; Warszawa 2016, wydawnictwo Wolters Kluwer Polska);

- nadzoru administracyjnego nad sądami i sędziami; w tym zakresie Habilitant jest – poza autorstwem recenzowanej monografii – autorem trzech artykułów naukowych oraz rozdziału w anglojęzycznej monografii zbiorowej „*The shape of supervision over courts – reflections on the supervisory measures applied to courts and judges*” [w:] W. Piątek (red.), „*Supervision over Courts and Judges. Insights into Selected Legal Systems*”, Berlin, Bern, Bruxelles, New York, Oxford, Warszawa, Wien 2021, wydawnictwo Peter Lang Publishing Group);

- postępowania administracyjnego i sądowoadministracyjnego; w tym zakresie Habilitant jest autorem i współautorem licznych artykułów (publikowanych na poszczególnych etapach kariery naukowej opracowań), w tym w języku hiszpańskim, rozdziałów w opracowaniach systemowych, komentarzy i glos;

- wolności realizacji praktyk religijnych w trakcie pandemii; w tym zakresie Habilitant jest autorem publikacji obcojęzycznych w renomowanych czasopismach naukowych („*Freedom of Religion during the Covid-19 Pandemic in Poland: Legal and Sociological Perspectives*”, Religion and Human Rights, 2023, vol. 18, nr 2, s.91-128 (we współautorstwie z Ł. Skoczyłsem i F. Gołędzinowskim) oraz „*Restrictions on religious practices in selected European countries during the COVID-19 pandemic: A legal-sociological study from Poland's experiences*”, Society Register, 2023, vol. 7, nr 1, s.35-52 (we współautorstwie z Ł. Skoczyłsem, W. Piątkiem i F. Gołędzinowskim).

Analiza publikacji Habilitanta prowadzi do wniosku, że poza incydentalnymi badaniami dotyczącymi wolności realizacji praktyk religijnych w trakcie pandemii, wybór pozostałych obszarów badawczych wiąże się z precyzyjnie ukierunkowanymi zainteresowaniami naukowymi Autora, a dorobek Habilitanta w tym zakresie świadczy o jego dociekliwości i rzetelności naukowej. Autor jest niewątpliwie specjalistą w zakresie problematyki prawnoproceduralnej dotyczącej postępowania egzekucyjnego, administracyjnego i sądowoadministracyjnego. Jest to dominujący obszar jego działalności naukowej, chociaż nie jedyny.

2) udziale w zespołach realizujących projekty badawcze o charakterze prawnoporównawczym. Habilitant był kierownikiem jednego krajowego projektu badawczego oraz głównym wykonawcą w trzech innych zakończonych projektach. Jest również członkiem zespołu realizującego grant „*Sędziowie na rozdrożu: pomiędzy niezawisłością sędziowską a open justice*” (w ramach programu NCN OPUS pod kierunkiem prof. dr hab. Wojciecha Piątka);

3) czynnym udziale w licznych konferencjach, w tym zagranicznych oraz stażach naukowych (m.in. we Włoszech, w Wietnamie); Habilitant po uzyskaniu stopnia naukowego doktora wygłosił na konferencjach naukowych łącznie 16 referatów i wykładów;

4) współorganizacji wydarzeń naukowych; Habilitant był współorganizatorem jednej konferencji na Wydziale Prawa i Administracji.

Analiza dorobku naukowego Habilitanta wykazuje, że jest to nie tylko dorobek znaczny, ale konsekwentnie determinowany jego zainteresowaniami naukowymi. Habilitant nie wybiera

tematów swoich opracowań przypadkowo, jego dorobek naukowy stanowi pewną całość, jedynie uzupełnianą w znacznie mniejszym zakresie opracowaniami dotyczącymi innych ważkich zagadnień prawa administracyjnego. Bardzo dobrze świadczy to o znajomości przedmiotu przez Autora. Publikacje, z którymi miałem okazję się zapoznać są tematycznie interesujące i metodologicznie stoją na wysokim poziomie. Stwierdzam z pełnym przekonaniem, że dorobek ten uzasadnia wysoką ocenę istotnej aktywności naukowej dra Jana Olszanowskiego i w pełni odpowiada wymaganiom ustawowym dla nadania stopnia naukowego doktora habilitowanego.

IV. Podsumowując przedstawione wyżej oceny, stwierdzam, że doktor Jan Olszanowski posiada w dorobku naukowym osiągnięcie naukowe stanowiące znaczny wkład w rozwój dyscypliny nauki prawne, tj. monografię naukową pt.: „*Nadzór administracyjny nad sądami i sędziami*” wydany przez wydawnictwo Wolters Kluwer, które w 2025 roku ujęte było w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce oraz wykazuje się istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej, a zatem spełnia przesłanki do nadania mu na podstawie art. 219 ust. 1 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki prawne.

